

György Spiró (Maďarsko)

Prozaik, básník, literární historik, překladatel, ročník 1946. Vystudoval maďarštinu, ruštinu a srbochorvatštinu. Jeho sarkastické a nahořklé divadelní hry mají mimořádný úspěch. Debutoval v roce 1981 románem o boji s cenzurou *Az ickszek* (1981, česky *Pod značkou X*, 1990). Román se též stal předobrazem slavného autorova dramatu *Az imposztor* (1983, *Podvodník*). Jeho nejúspěšnější knihou je deset let stará *Tavaszi tárlat* (Jarní výstava) pojednávající začátek režimu Jánose Kádára. Loni mu vyšla kniha *Egyéni javaslat* (Poslanecký návrh). Je držitelem Ceny Attily Józsefa, Kossuthovy ceny a polské ceny Angelus.

úryvek z knihy humoresek *Poslanecký návrh* (*Egyéni javaslat*, 2019) přeložil Robert Svoboda

Zákon o spisovatelích

Pracovní verze podnětu ministerského experta stran regulace používání písmen osobami provozujícími spisovatelskou činnost

Vedení poznanou nutností racionální dělby lidských zdrojů navrhujeme v těsné součinnosti se Sociolingvistickou pracovní skupinou Maďarské akademie věd (MAV) a s Úřadem pro duševní vlastnictví (ÚDUV) zavedení daně z abecedy.

Plátcí této daně budou spisovatelé mladší 26 a starší 62 roků.

Spisovatelé starší 26 a mladší 62 roků budou placení této daně zproštění a budou moci používat všechna písmena abecedy bez omezení. Avšak vzhledem k tomu, že maďarský Základní zákon (zastaralým názvem Ústava) neobsahuje ve vztahu k používání abecedy žádná ustanovení, není tato úleva nezadatelným právem každého občana, v důsledku čehož jsou i daně zproštění spisovatelé povinni obrátit se za účelem používání písmen abecedy s příslušnou žádostí na Autorskoprávní výbor (AV) Úřadu pro duševní vlastnictví. Vystavené užívací povolení musí být každoročně obnoveno. V případě, že je chování spisovatele nezávadné, nelze mu vydání užívacího povolení odepřít. Závadné chování má naopak za následek vyloučení spisovatele z okruhu potenciálních uchazečů o osvobození od uvedené daně.

V rámci Úřadu pro duševní vlastnictví bude zřízen Odbor dohledu nad dobrými mravy (ODODOM), jehož zaměstnance vybere Sociolingvistická pracovní skupina MAV a příslušný odbor ministerstva z řad členstva Maďarské státní umělecké akademie (MASUMA). Zaměstnanci ODODOM budou vyvíjet činnost ve finančně honorované formě a budou svoláváni ad hoc. K deseti zaměstnancům může Svaz maďarských spisovatelů delegovat jednoho zástupce, jenž nemá nárok na finanční odměnu. Jeden zapisovatel bude finančně odměňován případ od případu. Dvanáct křesel zajišťuje ministerstvo.

Díla spisovatelů mladších 26 let, nebyla-li vytvořena na státní objednávku, nejsou z právního hlediska považována za díla, nemohou být zaregistrována Úřadem pro duševní vlastnictví, nevzniká za ně nárok na autorský honorář, jméno jejich autora ani titul nesmějí být uveřejněny v tisku a z webových stránek je třeba je úřední cestou odstranit. Pokud byla

popudem ke vzniku díla státní objednávka, stanoví autorský honorář Autorskoprávní výbor. Autor se na Autorskoprávní výbor může obrátit i se stížností z důvodu případného zpoždění výplaty honoráře. Po uplynutí pěti let je autor oprávněn zahájit proti Úřadu pro duševní vlastnictví civilní při. Protahování soudního sporu na dobu delší, než jeden rok má za následek vypršení oprávněnosti uplatňovaného nároku.

Orgán zadávající objednávku uvede v objednávacím formuláři název díla, jeho předpokládaný rozsah a podrobný obsah, o nichž uvědomí i Úřad pro duševní vlastnictví. Po odevzdání hotového díla objednavatel potvrdí název a definitivní rozsah díla, dále pak učiní prohlášení o tom, jaký stupeň shody byl naměřen mezi předběžně schváleným a skutečně realizovaným obsahem, o čemž rovněž uvědomí Úřad pro duševní vlastnictví, který dílo náležitě eviduje. Minimální míra požadované shody ve vztahu k rozsahu činí 86,5 % a ve vztahu k obsahu 97,9 %. Jsou-li naměřené parametry nižší, nemůže být dílo hodnoceno jako přijatelné. Dosahuje-li míra shody 101 % a více, dílo rovněž nemůže být akceptováno. Spisovatelé starší 62 let jsou povinni platit principiální daň z abecedy ve vztahu k písmenům, která jimi byla (částečně nebo plně) ideově amortizována v důsledku jejich dřívější spisovatelské činnosti. Tato daň jim bude automaticky strhávána Úřadem pro duševní vlastnictví. Ve standardním případě se daň z abecedy vztahuje na všechna písmena abecedy, přičemž výše daně za jedno písmeno činí 17 HUF + DPH. Na tomto místě důrazně upozorňujeme, že zúžený výklad daně z abecedy, podle něhož mají podléhat dani pouze písmena a, b, c a d, je mylný. Daň je třeba za platit za každé písmeno abecedy, s tím, že písmena opatřená diakritickými znaménky (nahrazující původní zdvojené litery nebo spřežky) podléhají dvojnásobku stanovené daně a dvojhláska (ou) trojnásobku, neboť je třeba zvlášť zdanit jednak samohlásky o a u, jednak i novou (diftongovou) kvalitu vzniklou jejich specifickým sdružením. Dani z abecedy podléhají i čárky a tečky, včetně tečky nad j a i. Psaní y místo i je přísně zakázáno.

Stanovení individuální míry principiální daně z abecedy spadá do kompetence Výboru pro upřímnou snahu o zkvalitnění (VUSOZ). Spisovatelský optimismus, upřímnost snahy o zkvalitnění, jakož i projevenou úroveň maďarského národního uvědomění autorů klasifikuje VUSOZ známkami od jedné do pěti. Členy Výboru pro upřímnou snahu o zkvalitnění jmenuje na základě návrhu koaličních stran předseda kulturního, náboženského a genealogického výboru Maďarského parlamentu na období trvající dvakrát sedm let. Výbor pro upřímnou snahu o zkvalitnění, jehož hodno cení spisovatelů jsou nestranná a všestranná, působí v rámci Úřadu předsedy vlády.

Pokud celková částka, jež má být autorovi stržena z právního titulu daň z abecedy, přesahuje celkovou výši autorských honorářů za uvažované období, je spisovatel povinen do dvanáctého dne měsíce následujícího po předmětném čtvrtletí uhradit rozdíl převodem na bankovní účet Úřadu pro duševní vlastnictví (ÚDUV). Na tento účel může autor od Maďarské likvidační banky (MALBA) získat zvýhodněný krátkodobý úvěr, jehož úrok činí v ročním horizontu 16 %. Aktuální digitální výkazy použitých písmen zasílá spisovatelům jednou měsíčně, vždy do osmého dne měsíce následujícího po předmětném měsíci, Úřad pro duševní vlastnictví.

Pokud celoroční součet autorských honorářů vyplacených autorovi staršímu 62 let přesáhne částku 3549 HUF, je poplatník povinen zaplatit daň vyměřenou na jednotlivá písmena abecedy i ve vztahu k soukromým písemnostem (e-maily, dopisy, pohlednice, esemesky, letáky, zprávy na Facebooku atd.). Spisovatelé starší 62 let, kteří jsou držiteli státních cen, platí sníženou daň z abecedy; to znamená, že v jejich případě podléhá zdanění pouze písmeno e, jakožto nejzatěžovanější prvek maďarského jazyka. Držitelé státních cen zaplatí za každé písmeno e jednotnou daň ve výši 5 HUF + DPH. Vynechání písmene e na místech, která tomuto písmenu určuje Zákon o pravidlech pravopisu, nebo jeho nahrazení jiným písmenem je zakázáno. Spisovatelé disponující stálým bydlištěm na územích, na nichž je podle oficiálně platné mapy maďarských dialektů upřednostňováno místo e písmeno ö, tj. typicky Segedín a okolí, mohou, pokud jejich stálá adresa spadá do dvaadvacetikilometrového okruhu kolem města Segedínu, žádat o udělení výjimky z uvedeného zákazu.

V souladu s duchem a literou Základního zákona nelze státní ceny udělené po roce 1944 a před rokem 1990 (Kossuthova cena, Cena Attily Józsefa aj.) považovat za platné, zatímco státní ceny udělené v období od roku 1990 do roku 2010 mají pouze poloviční hodnotu. Daň z písmene e použitého laureátem státní poloceny činí jednotně 7,5 HUF + DPH. Výjimku tvoří státní ceny z let 1998–2002, jejichž plná hodnota zůstává zachována. Na držitele cen založených a udělovaných soukromým subjektem se daňová úleva ve vztahu k písmenu e ne vztahuje.

Ochrana zdraví spisovatelů, jejichž život je v naší vlasti tradičně provázen nadměrným množstvím deprimujících momentů, patří mezi prvořadé úlohy maďarského státu. Za účelem zajištění odpovídající délky odpočinku spisovatelů jim bude každý den v době od osmé hodiny večerní do osmé hodiny ranní přerušena dodávka elektrického proudu. Po předložení spisovatelského průkazu mohou za 50 % maloobchodní ceny vyfasovat jednu plochou hřbitovní svíčku na den v Ústřední spisovatelské prodejně, jež bude založena právě s ohledem na tyto a podobné potřeby. Mohou rovněž využít příležitosti k zakoupení generátoru namontovatelného na domácí rotoped, na který žadateli disponujícím doporučením Autorskoprávního výboru poskytne zvýhodněnou půjčku Maďarská likvidační banka. Montáž generátoru a držáku na laptop na zakoupený rotoped bude odborně provedena přímo v Ústřední spisovatelské prodejně za mírně snížený poplatek. Kupní cenu rotopedu a náklady spojené s jeho transportem hradí spisovatel.

Ministerstvo, Autorskoprávní výbor a Úřad pro duševní vlastnictví hodlají podporovat úsilí všech spisovatelů, kteří pojmu myšlenku pálení vlastní kořalky. Tito spisovatelé si mohou v Ústřední spisovatelské prodejně převzít zlevněné destilační zařízení, jakož i průkaz, který je bude opravňovat k bezplatnému sbírání spadlého ovoce.

Spisovatelům, pokud spáchají trestný čin, může být používání abecedy omezeno. Kvalifikace trestného činu (vražda, loupež, defraudace, těžké ublížení na těle, etický, etnický, politický aj. přečin) spadá do kompetence soudu. Spisovateli pravomocně odsouzenému k trestu odnětí svobody nemůže být vyplacen autorský honorář, kterýmžto odepřením honoráře bude stížen až do sedmého kolena, přičemž jedno koleno se rovná 33 rokům.

Autorům ve vyšetřovací vazbě se započítávají pouze půlkolena (16,5 roku). Avšak u těch, kteří tráví ve vyšetřovací vazbě celý život, nabývá účinnosti celých sedm kolen jako hlavní pravidlo (celkem 231 let). To bude mít za následek, že ani dědicům těchto zatvrzelých spisovatelských recidivistů nepoplyne z autorských práv, zůstávajících v platnosti sedmdesát let po autorově smrti, finanční prospěch.

Kvalifikace etického přestupku spadá do kompetence ODODOM a proti verdiktu lze po dat odvolání na osobním oddělení MASUMA, jehož nenahraditelná role musí být bezpodmínečně doceněna umístěním jeho kanceláří v luxusně renovované budově Peštské reduty. Odebrání práva používat písmena na věčné časy nepřichází v úvahu, což vyplývá z maďarských tradic, pro něž je charakteristický kolektiv kdykoli ochotný k přijímání i znovupřijetí dříve zavrženého. Spisovateli může ale být na kratší či delší dobu (v délce trvání od jednoho roku do třiceti let) zakázáno používání určitých písmen. V případě méně významného přestupku se mu zakáže používání písmen h, v, n, v případě lehčího přečinu písmen p, r, d, l, zatímco v případě spáchání závažného trestného činu bude zbaven práva používat písmena z, k, r, v, s, n.